

Villu Kõve
Riigikohus

Teie 07.07.2022 nr 5-22-4/4

Meie 15.09.2022 nr 2-8/22-12/3

Arvamus põhiseaduslikkuse asja
nr 5-22-4 kohta

Austatud esimees

Olete pöördunud 7.07.2022 Riigikogu poole kirjaga nr 5-22-4/4, milles palute arvamust põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses nr 5-22-4, mis puudutab koroonaviiruse SARS-CoV-2 levikuga seoses nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse alusel kehtestatud piirangute aluseks olnud seadusesätteid.

Tallinna Halduskohus tunnistas 31.05.2022. a otsusega haldusasjas nr 3-21-2163 põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse § 27 lg 3 ning § 28 lg 2, lg 5, lg 6 ja lg 8 osas, milles need võimaldavad kehtestada piirangud lähtuvalt haiguse läbipõdemisest ja vaksineeritusest, määratleda nakkushaiguse vaksineerimise ja läbipõdemise tingimused ning kohustada isikuid terviseuuringuteks ja diagnoosimiseks Vabariigi Valitsuse 23.08.2021 korralduse nr 305 „COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud“ punktis 10 kirjeldatud tegevustes osalemise eeldusena.

Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas Riigikohtu kirja nr 5-22-4/4 oma 13.09.2022 istungil. Komisjoni istungil osalesid Terviseameti peadirektori asetäitja Mari-Anne Härma, Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna juhataja asetäitja Ebe Sarapuu ja sama osakonna õigusnõunik Ethel Bubõr, Õiguskantsleri Kantslelei nõunik Martin Kadai ning õiguskorra kaitse osakonna vanemnõunik Liina Lust-Vedder. Komisjoni liikmete arvamused on alljärgnevad.

Komisjon nõustus õiguskantsleri poolt välja tooduga, et vaidlustatud nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse sätted annavad täitevvõimule liiga laiad, täpsustamata ja piiritlemata volitused põhiõiguste piiramiseks. Piirati paljusid põhiõigusi. Riigikogu kaasatus piirangute kehtestamisel oleks pidanud olema suurem. Riigikogu oleks pidanud otsustama seaduse tasemel millistes olukordades ja millised piirangud tohib kehtestada.

Riigikogu valdkondliku komisjonina pöörati osade komisjoni liikmete poolt tähelepanu asjaolule, et Vabariigi Valitsus tegutses oma parimate teadmiste järgi koos Teadusnõukogu ekspertidega ning tollel ajal tuli teha kiired otsused. Igal pool maailmas oli palju rangemaid piiranguid. Piirangud olid kehtestatud inimeste elu ja tervise kaitseks ning ülekaaluka avaliku huvi kaitseks. Piirangud olid vajalikud selleks, et hoida ühiskond võimalikult avatuna, tagada kõigi riigi funktsioonide toimimine ja avalike ülesannete täitmine (politsei, pääste,

kohtusüsteem, haridussüsteem) ning võimaldada teenuste tarbimist nii, et hoida ära oht tervisele ja suremuse tõus viiruse tõttu. Piirangud olid vajalikud majandustegevuse jätkamiseks. Leiti ka, et tuleks näha seda inimlikku ja kodaniku nägemust igas ühes meis. Seaduseid ja sätteid tehakse selleks, et inimesi aidata. Kui need on valed, siis tuleb neid parandada. Ei ole analüüsitud palju elusid on läinud ja kui paljud lapsed on jäänud vanemateta.

See on ka väärtuseline ja ideoloogiline küsimus. Kui on kriitiline situatsioon, siis tuleb tegutseda ja seda valitsus ka tegi. Me oleme sellest kriisist tulnud välja mitte nii suurte kaotustega nagu mõni teine ühiskond ning ei majanduslikus ega inimeste mõttes ei olnud see sugugi mitte Eesti ühiskonna jaoks kõige suurem katastroof. Kokkulepped sündisid tõepoolest erinevatelt alustelt, sest väärtusküsimustes see, mis tegelikult ühiskondi eristab, on see, kui võrdnad seavad ühe isiku õiguse tugevamaks kui kollektiivse hüve või ühiskonna ühishuvi.

Komisjoni liikmete seisukohtade ja mõtetega saab lähemalt tutvuda sotsiaalkomisjoni 13.09.2022 istungi protokollis, kus on toodud välja iga liikme arvamus.

Oma eriarvamuse palusid lisada komisjoni liikmed Kalle Grünthal ja Kert Kingo järgnevalt:

Kalle Grünthal ja Kert Kingo toetavad õiguskantsleri 7.07.2022 kirjaga nr 5-22-4/4 saadetud järgmist seisukohta:

„Leian, et vaidlustatud nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (NETS) sätted on vastuolus põhiseadusega, sest annavad täitevvõimule liiga laiad, täpsustamata ja piiritlemata volitused põhiõiguste piiramiseks. Volitusnorm, mis jätab täitevvõimule piirangute, nende eesmärkide ja intensiivsuse valimisel vabad käed, on lubamatu. Millistes olukordades ja millised piirangud tohib kehtestada, peab otsustama Riigikogu seaduses. Kui tekib seaduses kirjeldatud olukord, on täitevvõimu ülesanne valida seadusega lubatud piirangute seast eesmärgipärane proportsionaalne piirang ning kohaldada seda üksnes seal, kus vaja, ja nii kauaks, kui vaja.“

Kalle Grünthal: „Ma jään selle juurde, et valitsus on ületanud oma volitusi ja halduskohtu otsus on õiguspärane; seadus on põhiseadusega vastuolus, seadus ei andnud vastavat volitust“
„Meie ülesanne on anda kodaniku arvamus selle otsuse kohta. Komisjoni liikmetel ei ole Riigikohtule arvamuse andmiseks erialast pädevust. Teema käib kõikidele üle pea“

Kert Kingo: „Olen neid teemasid kogu aeg tõstnud esile isiklikult ja kogu meie erakond, et Vabariigi Valitsus on rikkunud seadusi ja Riigikogu lükati kõrvale ning meid ei kuulatud“.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Helmen Kütt

esimees